

MEZOPOTAMYA

Tarihte, **Dicle ve Fırat** nehirleri arasındaki bölgeye **Mezopotamya** (iki ırmak arası) denir. (Bugünkü Irak, Suriye ve Türkiye toprakları arasında kalan bölge)

Mezopotamya'da **Sümerler, Babiller, Asurlar** gibi medeniyetler kurulmuştur.

SÜMERLER

- Mezopotamya medeniyetinin kurucusu ve dünyanın bilinen ilk medeniyetidir.
- Şehir devletleri** halinde yaşamışlardır. **Ur, Uruk, Eridu, Lagaş** gibi şehir devletleri kurmuşlardır.
- Şehir devletlerini yöneten kişilere **Patesi** adını vermişlerdir.
- Dinleri **çok tanrılıdır**.
- En önemli ekonomik faaliyet **tarımdır**.
- Şehirlerini **Ziggurat** adını verdikleri tapınakların çevresinde kurmuşlardır.
- Zigguratlar çeşitli amaçlar için kullanılan çok katlı yapılardır: Alt katlar **depo** ve **kiler**, ara katlar **kütüphane, arşiv, ibadethane, okul** (eğitim) ve **yönetici odaları**, üst katlar ise **gözlemevi** (rasathane) olarak kullanılmıştır.
- (Zigguratların gözlemevi olarak kullanılması ile **astronomi** gelişmiş ve böylece **ay takvimi** icat edilmiştir.)
- Sümerler **yazıyı icat eden (çivi yazısı)** ve kullanan ilk uygarlıktır.
- Yazının icat edilmesi ile tarihi çağları başlamıştır**.
- Yazıyı **kil tabletler** üzerine yazmışlardır.
- Yazının icadı ile bilgi birikimi ve aktarımı kolaylaşmıştır.
- Yaratılış ve Gılgamış Destanları** Sümerlere ait önemli destanlardır.
- Dört işlemi** kullanmışlar, sayıları bulmuşlar ve çemberi 360 dereceye bölmüşlerdir. (Matematik ve geometri)
- Tarihte bilinen **ilk yazılı kanunlar** Sümerler tarafından yapılmıştır. (Urgakina Kanunları)
- Sümerlerin önemli bir buluşu da **tekerlektir**. (Ulaşım ve ticaretin gelişmesini sağlamıştır.)

BABİLLER

- Başkentleri **Babil**'dir.
- Merkeziyetçi bir krallıkla yönetilmişlerdir.
- En ünlü kralları **Hammurabi**'dir.
- Kral Hammurabi tarafından hazırlanan **Hammurabi Kanunları** tarihteki **ilk anayasa** olarak bilinir.
- Hammurabi Kanunları **kıyas esasına** dayandığı için çok serttir.
- Mimari alanda gelişmişlerdir.
- Marduk Ziggurati, İhtar Kapısı, Babilin Asma Bahçeleri** ve **Babil Kulesi** Babillere ait en önemli eserlerdir. Ancak bu eserlerin çoğu (topraktan yapıldıkları için) günümüze kadar gelememişlerdir.

ASURLULAR

- Başkentleri **Ninova**'dır.
- Bugünkü Irak topraklarında kurulmuşlardır.
- Ticarette uğraşmışlar ve büyük bir **ticaret imparatorluğu** kurmuşlardır.
- Ticaret için geldikleri **Anadolu'ya yazıyı getirmişler** ve Anadolu'nun tarih çağlarına girmesini sağlamışlardır.
- Karum** adı verilen ticaret merkezleri kurmuşlardır.
- Kayseri Kültepe**'de Asurlulara ait kil tabletler bulunmuştur.
- Asurlular; **ilk kütüphaneyi** (Asurbanipal Kütüphanesi) kurmuşlar ve **arşivcilik faaliyetlerini** başlatmışlardır.
- Sanata önem veren Asurlular, saray ve tapınak duvarlarını av ve savaş tasvirleri ile süslemişlerdir.
- Haberleşmeyi sağlamak için **posta teşkilatı** oluşturmuşlar ve su ihtiyaçlarını karşılamak için **barajlar** yapmışlardır.

Karum: Asurlular zamanında Anadolu'da kurulan **küçük pazar yerlerine verilen ad**.

Astronomi: Gök cisimlerini inceleyen bilim dalı.

ANADOLU MEDENİYETLERİ

HİTİTLER

- Anadolu'da kurulan ilk uygarlıktır.
- Bugünkü Orta Anadolu'da **Kızılırmak çevresinde** kurulmuşlardır.
- Merkezi krallıkla yönetilmişlerdir.
- Başkentleri **Hattuş** (Boğazköy-Çorum)'tır.
- **Pankuş** adı verilen soylulardan oluşan bir meclisleri vardır. *(toplumda sınıf ayrımı olduğunu gösterir)*
- **Tavananna** adı verilen kraliçe yönetimde etkilidir. *(kadına değer verildiğini gösterir)*
- Dinleri çok tanrılıdır. O nedenle Hitit ülkesi "**Bin Tanrı İli**" olarak adlandırılmıştır.
- Tanrıya hesap vermek için yazdıkları **Kral Yıllıkları** ile ilk kez tarafsız ve objektif **tarih yazıcılığı**nı başlatmışlardır.
- Hititler, Sümerlerden öğrendikleri **çivi yazısını** ve Mısırlılardan öğrendikleri **hiyeroglif yazısını** kullanmışlardır. *(Kültürel etkileşim)*
- Mısırlılarla imzaladıkları **Kadeş Antlaşması** **tarihteki ilk yazılı antlaşmadır**. (M.Ö. 1280)
- **Aslanlı Kapı, Kral Kapı, Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı ve İvriz Kabartmaları** Hititlere aittir.

LİDYALILAR

- Ege bölgesinde Menderes ve Gediz nehri çevresinde kurulmuşlardır.
- Başkentleri **Sard**'dır.
- Toprakları tarım ve hayvancılığa elverişlidir.
- Ticaretle uğraşmışlar, **ticareti geliştirmek için** Sard'dan başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan **Kral Yolu**'nu yapmışlardır.
- **Parayı icat etmişlerdir**.
- Paranın icat edilmesi ile takas (değiş-tokuş) usulüne sona ermiştir.
- Lidyalılar, sınırları içinde ticaret yapan tüccarların mallarını korumak için devlet güvencesi vermiştir. Böylece tarihte ilk kez **sigortacılığı** başlatmışlardır.
- Zengin maden yataklarını işleyerek zenginleşmişlerdir. *(madencilik)*
- Dinleri çok tanrılıdır.

İYONLAR

- Ege denizi kıyısındaki şehirlerde (**Efes, Milet, Foça, Bodrum, İzmir**) kurulmuşlardır.
- **Polis** adı verilen **şehir devletleri** halinde yaşamışlardır. Siyasi birlik yoktur.
- **Denizcilikle** uğraşmışlar, deniz ticaretinde ilerlemişler, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında koloniler kurmuşlardır.
- **Özgür düşünce ortamına sahip oldukları için** bilim ve felsefede gelişmişlerdir.
- Tarihte **Herodot**, matematikte **Pisagor**, felsefede **Tales**, edebiyatta
- **Homer**, tıpta **Hipokrat** o dönemde yetişmiş ünlü bilim adamlarıdır.
- **Artemis Tapınağı, Celsus (Selsus) Kütüphanesi ve Efes Antik Kenti** İyonlardan günümüze kalan önemli eserlerdir.
- İyonlar, **Fenike alfabesini** öğrenmişler ve bu alfabenin Batı'ya aktarılmasını sağlamışlardır.

FRİGLER

- **Sakarya nehri çevresinde** (Ankara-Eskişehir) kurulmuşlardır. Başkentleri **Gordion** dur.
- En önemli geçim kaynakları **tarım ve hayvancılıktır**. Bu nedenle tarım ve hayvancılığa çok önem vermişlerdir. **Kibele** adında bereket tanrıları, **Fibula** adı verilen çengelli iğneleri, **Tümölüs** adlı yağma mezarları, **Tapates** adlı kilimleri ile ünlüdürler.

URARTULAR

- **Doğu Anadolu**'da kurulmuşlardır. Başkentleri **Tuşpa** (Van)'dır.
- Tarımı geliştirmek için su kanalları ve barajlar yapmışlardır. **Şamran Kanalı** Urartulardan kalmadır.
- Taş işçiliğinde gelişmişler çok sağlam kaleler yapmışlardır. **Van Kalesi** bunlardan biridir.
- Ölümünden sonraki hayata inandıkları için ölümlerini oda biçiminde yaptıkları mezarlara gömmüşler ve içine eşyalar koymuşlardır. Bu durum Urartular'da **ahiret inancının** olduğunu gösterir.